

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පාලි මූලාශ්‍රයාගත ඉගැන්වීම් සහ
යෝගාචාර දර්ශනයේ ආලය විඥානය අතර
තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක්

කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ මානව ශාස්ත්‍ර පීඨයේ, පාලි හා
බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශයේ බෞද්ධ දර්ශනය පිළිබඳ
දර්ශනපති උපාධිය සඳහා ඉදිරිපත් කරන පර්යේෂණ
නිබන්ධය

කරපික්කඩ සෝහිත හිමි,
FGS/04/MPhil/10/2013/02,
ගෞරව ශාස්ත්‍රචේදි,
කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
කැලණිය

2017 - අගෝස්තු

හැඳින්වීම

පර්යේෂණ මාතෘකාව

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පාලි මූලාශ්‍රයාගත ඉගැන්වීම් සහ යෝගාවාර දර්ශනයේ ආලය විඥානය අතර තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක්

මාතෘකාව හැඳින්වීම

බෞද්ධ දාර්ශනික ලෝකයේ මෙන්ම බටහිර මනෝ විද්‍යාව, පාරභෞතික විද්‍යාව ඇතුළු ක්ෂේත්‍ර ගණනාවකම සාකච්ඡාවට ලක් වූ දාර්ශනික සංකල්පයක් ලෙස විඤ්ඤාණ සංකල්පය පෙන්වා දිය හැකි අතර, මෙය ප්‍රස්තුත රාශියක් ඔස්සේ සාකච්ඡාවට භාජනය වූවකි.

ආදි බුදුසමය දෙස විමසා බැලීමේදී ද විඤ්ඤාණය පිළිබඳ නොයෙකුත් අර්ථ විශ්ලේෂණ රාශියක් දක්නට ලැබෙන අතර, ඉන් බොහොමයක් නිප්පරියාය දේශනාවන් ය. එම ඉගැන්වීම් ක්‍රමයෙන් සංවර්ධනය වන්නා වූ සමයාන්තර බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළ, විඤ්ඤාණ සංකල්පය පිළිබඳ දක්නට ලැබෙනුයේ බහුවිධ වූ අර්ථ විශ්ලේෂණයන් ය. ක්‍රි:ව: 04 වන සියවසේ දී නිර්මාණය වන්නා වූ යෝගාවාර විඥානවාදී බෞද්ධ දාර්ශනික සම්ප්‍රදාය තුළ විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පුළුල් වූ අර්ථ විශ්ලේෂණයක් හමු වේ. එම ඉගැන්වීම් සඳහා ද පෙළ දහමේ වූ මූලධර්ම පදනම් වී ඇති අතර, නිප්පරියාය වූ දේශනා රාශියක් යෝගාවාර දර්ශනය තුළ පරියාය වශයෙන් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි.

එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස යෝගාවාරීහු ඉදිරිපත් කරන්නා වූ ආලය විඥාන සංකල්පය දාර්ශනික වශයෙන් මෙතෙම තර්කානුකූල පදනමකින් යුක්ත වූවකි. නමුත් ආලය විඥානය පිළිබඳ මූලධර්ම රාශියක් ආදි බුදුදහම තුළ දක්නට ලැබෙන බැවින්, ආලය විඥාන සංකල්පය යෝගාවාර සම්ප්‍රදායේ ම නිර්මාණයක් ලෙස දැක්විය නොහැක. එමෙන්ම එය ආදි බුදුසමය හා ගැලපීමේ දී පෙළ දහම හා සෘජු සමානත්වයක් ද දක්නට නොලැබේ.

මීට අමතරව බටහිර දාර්ශනික ලෝකය තුළ ද විඥානය පිළිබඳ නොයෙකුත් විශ්ලේෂණයන් ඉදිරිපත් වී ඇත. විශේෂයෙන් භෞතික සාධක පදනම්ව විඥානයේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ ස්වභාවය දැක්වීමට ඔවුහු උත්සහ ගෙන ඇත. මේ සඳහා ආදි බෞද්ධ, යෝගාවාර විඥානවාදී සම්ප්‍රදායානුගත විඥානවාදී විග්‍රහයන් ද ඔවුහු අධ්‍යයනය කොට ඇති ආකාරය දැකගත හැකිය.

අපගේ මෙම නිබන්ධිකාව මඟින් ප්‍රාග් බෞද්ධ පෙරදිග හා අපරදිග දාර්ශනික ලෝකයේ විඥානය පිළිබඳ දක්වා ඇති ආකල්ප මෙන්ම, ආදි බුදුසමයේ දක්නට ඇති

විඤ්ඤාණ ආකල්පය පිළිබඳ මූලික වශයෙන් අධ්‍යයනය කිරීමට අපේක්ෂිතය. එහි දී ආදි බෞද්ධ විඤ්ඤාණ ආකල්පය තුළ වන්නා වූ සංඛිත්ත දේශනාවන් මෙන්ම පරියාය දේශනාවන් පිළිබඳව විශේෂ අවධානයක් යොමු කිරීමට අපේක්ෂිතය.

මීට අමතරව විඥානය පිළිබඳ සමයාන්තර බෞද්ධ ඉගැන්වීම්, ආදි බුදුසමය හා කුලනාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීමට බලාපොරොත්තු වන අතර, මෙහි දෙවන පියවර ලෙස, මහායාන සම්ප්‍රදායානුගත යෝගාවාර විඥානවාදී සම්ප්‍රදායෙහි විග්‍රහ වන්නා වූ වෛඥානිකත්වය පිළිබඳ වූ දාර්ශනික මතයන් පිළිබඳ අවධානය යොමු කෙරේ. මෙහි දී විශේෂ වශයෙන් “ආලය විඥානය” නම් වූ ප්‍රමුඛ ඉගැන්වීම පිළිබඳ පුළුල් විමර්ශනයක් සිදුකිරීමට බලාපොරොත්තු වන අතර, එහි දී ආලය විඥානයේ මූලධර්ම, ප්‍රවණතා හා සංවර්ධනයන් පිළිබඳ ආදි බෞද්ධ හා සමයාන්තර ඉගැන්වීම් සමඟ කුලනාත්මකව අධ්‍යයනය කෙරේ. එසේම නිබන්ධිකාවේ අවසන් පියවර ලෙස, ආලය විඥානය පිළිබඳ වූ ඉගැන්වීම් ආදි බුදුසමයෙහි හා නිකායාන්තර ඉගැන්වීම් සමඟ කුලනාත්මකව විමර්ශනය කරනු ලබන අතර, එහි දී මෙම විඥානයන් අතර ඇත්තා වූ සමානතා මෙන්ම විෂමතාවයන් පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ.

පර්යේෂණ ගැටලුව

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පාලි මූලාශ්‍රයාගත ඉගැන්වීම් යෝගාවාර දර්ශනයේ ආලය විඤ්ඤාණය හා කොතෙක් දුරට සම-විෂම වේ ද?

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය පරිශීලනය, ද්විතීක මූලාශ්‍රය පරිශීලනය, සඟරා හා කෝෂ ග්‍රන්ථ පරිශීලනය, අන්තර්ජාල පරිශීලනය යන ක්‍රමවේදයන් ඔස්සේ මූලික වශයෙන් සිදුකිරීමට අපේක්ෂිතය.

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පෙරදිග ආකල්ප අධ්‍යයනයේ දී මෙන් ම, ආදි බෞද්ධ විචරණයන් තුළ ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය පරිශීලනය සිදු වේ. එසේ ම යෝගාවාර සම්ප්‍රදායාගත විචරණ අධ්‍යයනයේ දී, සම්ප්‍රදායාගත මූලාශ්‍රයක් ලෙස දැක්වෙන විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධිවාදය මෙන් ම, මහායාන ආර්ය ලංකාවතාර සූත්‍රය ද ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ලෙස භාවිත කිරීමට අපේක්ෂිත ය.

එසේම විඥාන සංකල්පය පිළිබඳ සිංහල හා ඉංග්‍රීසි මාධ්‍යයන්ගෙන් රචනා වී ඇති විවිධ පොත්පත් හා ලිපි ලේඛන ආදි ද්විතීයික හා තෘතීයික මූලාශ්‍රය තුළ දැක්වෙන නොයෙකුත් පරිවර්තන, පර්යේෂණ, විශ්ලේෂණ, හැඳින්වීම් ද මෙහි දී පාදක කොට ගැනීමට අපේක්ෂිත ය.

මීට අමතරව මෙම ක්ෂේත්‍රයෙහි අධ්‍යයන කටයුතු සිදුකොට ඇති හා මේ පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන්නා වූ විවිධ විද්වතුන් සමඟ සාකච්ඡා කිරීම ද අධ්‍යයන ක්‍රමවේදයක් ලෙස උපයෝගී කරගැනීමට අපේක්ෂිතය.

අධ්‍යයනයේ සීමා

මෙම අධ්‍යයනය සඳහා පාලි පෙළ දහම හා මහායාන යෝගාවාර විඤ්ඤාණවාදී සම්ප්‍රදායට අයත්, මූල ග්‍රන්ථයක් වන විඤ්ඤාණමාත්‍රනාසිද්ධිවාදය හා මහායාන ආර්ය ලංකාවතාර සූත්‍රය පාදක කොටගනු ලැබේ.

අධ්‍යයනයේ වැදගත්කම

මෙම අධ්‍යයනය තුළින් යෝගාවාර විඤානවාදී මහායාන දාර්ශනික සම්ප්‍රදායේ මුඛ්‍ය ඉගැන්වීම් වූ ආලය විඤාන සංකල්පය, මුල් බුදුදහම හා කොතරම් දුරට ගැලපේදැයි අධ්‍යයනය කළ හැකි අතර, එහි වන්නා වූ සම-විෂමතාවයන් පිළිබඳව ද විමර්ශනය කළ හැක.

අධ්‍යයන අරමුණු

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ අදහස් පෙරදිග දර්ශනයේ මෙන් ම අපරදිග දර්ශනයේ ද විශේෂ වශයෙන් සාකච්ඡා වී ඇත. නූතනයේ ද උක්ත සංකල්පය පිළිබඳ බොහෝ සෙයින් සාකච්ඡා වන නමුත්, මෙහි මූලබිඳ දැකගත හැක්කේ ප්‍රාග් බෞද්ධ යුගයේ පටන් ය. එයින් ආරම්භ වන්නා වූ විඤ්ඤාණ ආකල්පය බුදුසමයේ ආභාෂයන් සමඟ දාර්ශනික වශයෙන් පෝෂණය වූ අතර, මෙහි දී විඤ්ඤාණය පිළිබඳ මුල් බුදුසමයෙහි වන්නා වූ නිෂ්පරියාය දේශනාවන් විග්‍රහ කිරීමට යාමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නිකායාන්තර බුදුසමය තුළ යෝගාවාර විඤානවාදී සම්ප්‍රදාය නිර්මාණය විය. ඔවුහු විඤානය පිළිබඳ අදහස ආලය විඤාන සංකල්පය දක්වා ක්‍රමයෙන් පෝෂණය කළහ.

ප්‍රාග් බෞද්ධ යුගයේ ඉදිරිපත් වූ විඤාන ආකල්ප මෙන් ම, ආදි බෞද්ධ විඤ්ඤාණවාදී ඉගැන්වීම්, යෝගාවාර සම්ප්‍රදායානුගත අදහස් හා ගැලපීමේ දී යම් යම් වෙනස් වූ විචරණයන් දැකිය හැකි ය. එබැවින් එම විවිධත්වයන් පිළිබඳව තුල්‍යාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වී ඇති අතර, එහි දී පහත අංශයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කෙරේ.

- විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පෙර-අපර දෙදිග දාර්ශනික මත විමර්ශනය
- විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පෙළ දහමෙහි වන්නා වූ ඉගැන්වීම් විමර්ශනය
- විඤ්ඤාණය පිළිබඳ සමයාන්තර ඉගැන්වීම් විමර්ශනය
- යෝගාවාර විඤ්ඤාණවාදී ආලය විඥාන සංකල්පය පිළිබඳ විමර්ශනය හා එය අනෙකුත් ඉගැන්වීම් සමඟ තුලනාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීම

උපකල්පනය

- යෝගාවාර විඥානවාදී ආලය විඥානය සහ පෙළ දහමෙහි ඉගැන්වෙන විඤ්ඤාණවාදී ඉගැන්වීම් අතර සෘජු සබඳතාවක් ඇති බව,
- පෙළ දහමෙහි ඉගැන්වෙන විඤ්ඤාණවාදී ඉගැන්වීමෙහි සංවර්ධනයක් ලෙස ආලය විඥානය නිර්මාණය වීම

සාහිත්‍ය විමර්ශනය

මෙම මාතෘකාවට අදාළ දත්ත රැස්කිරීමේ දී ඒ හා සම්බන්ධ රචනා වී ඇති මූලාශ්‍රන්තරයන් මෙන් ම, ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණ ද, සාහිත්‍ය ලිපි ලේඛන ද සොයාගත හැකි අතර, ඒ තුළින් යම් යම් සාධක ඉස්මතු කරගැනීමට හැකි වේ. නමුත් මෙම සාහිත්‍ය විමර්ශන තුළ විඤ්ඤාණය පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක් සිදු වී නොමැති බැවින්, අපගේ මෙම පර්යේෂණය තුළ උක්ත කාර්යය ඉටුකිරීමට අපේක්ෂා කරමු, එහි දී ඉහත දැක් වූ සාහිත්‍ය විමර්ශනයන් උපයෝගී කරගනු ලබන අතර, ඒ පිළිබඳ සංකෂිප්ත හැඳින්වීමක් මෙහි දැක්වේ.

සී. ඒ. දොන් සෙනෙවිරත්න මහතා විසින් (1961) රචිත “උපනිෂද්” ග්‍රන්ථය, උපනිෂද් දර්ශනාගත ඉගැන්වීම් අධ්‍යයනයේ දී ඉතා වැදගත් වේ. ඡාන්දොග්‍ය, බාහදාරණා, මුණ්ඩක, ඓතරෙය, තෙත්තිරිය, මාණ්ඩුකා, ඊශා, ප්‍රශ්න, කේන්, කයෝපනිෂද්, ශ්වෙතාශ්වතර, කෙවලය යන උපනිෂදයන්ගේ අන්තර්ගත දාර්ශනික චින්තනයන් පිළිබඳ මෙම ග්‍රන්ථයේ සංකෂිප්ත විවරණයක් දැකගත හැකිය.

ආචාර්ය, නෙලුවේ සුමනවංශ හිමියන් විසින් රචිත (2005) “කයෝපනිෂදය - සාඛිඛ්‍ය දර්ශනය හා බුදුසමය” කෘතිය, කයෝපනිෂදයේ එන බෞද්ධ හා සාඛිඛ්‍ය ඉගැන්වීම් පිළිබඳ විශේෂ අවධානය යොමු කරමින්, එහි දාර්ශනික අගය විග්‍රහ කරමින් රචනා කරන ලද්දකි. මේ තුළ විඤ්ඤාණය සම්බන්ධ වූ ප්‍රාග් බෞද්ධ ආකල්ප පිළිබඳ පුළුල් වූ විමර්ශනයක් දැකගත හැක.

වැයින්ගේ පැස්පෝපෝලෝක හිමිගේ (1959) “වෛදික යුගයෙන් බෞද්ධ යුගයට” කෘතිය තුළ ද වෛදික යුගයෙන් ආරම්භව මහායාන බෞද්ධ සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය දක්වා දාර්ශනික යුගයන් පිළිබඳ පුළුල් වූ විග්‍රහයක් දක්වා ඇත. විශේෂයෙන් ආත්මන්, බ්‍රහ්මන් වැනි විඤ්ඤාණය සම්බන්ධ වූ සංකල්පයන්ගේ ක්‍රමික වර්ධනය මෙම කෘතිය තුළින් හඳුනාගත හැකිය.

පර්යේෂණය තුළ ප්‍රාග් බෞද්ධ විඤ්ඤාණ ආකල්ප අධ්‍යයනයේ දී, පැලියගොඩ විද්‍යාලංකාර පිරුවන මඟින් ප්‍රකාශිත “විද්‍යාලංකාර ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය” (වෛදික අංකය - 2011), ඉතා වැදගත් විය, වෛදික සමාජ පසුබිම, වෛදික ආගමික චින්තාවන්, වෛදික නිදහස් චින්තනයන් පිළිබඳ සිදුකරන ලද පර්යේෂණාත්මක අධ්‍යයන මෙහි අන්තර්ගතව ඇති බැවින් මෙය මාගේ පර්යේෂණය සඳහා ඉතා වැදගත් වූ ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහයකි.

පැලියගොඩ විද්‍යාලංකාර පිරුවන මඟින් ප්‍රකාශිත “විද්‍යාලංකාර ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය” (උපනිෂද් අධ්‍යයන - 2013), තුළ උපනිෂද් දර්ශනාගත චින්තනයන් පිළිබඳ පර්යේෂණාත්මක අධ්‍යයන රාශියක් අන්තර්ගතව ඇත. විවිධ වූ පැතිකඩ ඔස්සේ උපනිෂද් චින්තනය පිළිබඳ විග්‍රහ වී ඇති මෙම ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය ද අපගේ පර්යේෂණය තුළ ඉතා වැදගත් විය.

ඒ. ඩී. පී. කලන්සුරිය මහතා විසින් රචිත “දාර්ශනික චින්තන ධාරා ශ්‍රීක චින්තකයෝ” (1997) “නූතන බටහිර දර්ශනය” (2007) යන කෘති, බටහිර දර්ශනය තුළ දැක්වෙන විඤ්ඤාණවාදී ආකල්ප අධ්‍යයනය සඳහා ඉවහල් විය. බටහිර දර්ශනය තුළ මානසික පදාර්ථ පිළිබඳ විග්‍රහයන්, ආදී ශ්‍රීක යුගයේ පටන් නූතන බටහිර දර්ශනය දක්වා ක්‍රමයෙන් විකාශනය වන අයුරු මෙහි විස්තර වේ. එසේම බටහිර විඤ්ඤාණවාදී ගුරුකුලයන් පිළිබඳව ද ඇතැම් සාධක මෙම කෘතිය තුළින් හමු වේ.

හැගොඩ බේමානන්ද හිමි (1992) රචිත “ථෙරවාද න්‍යාය” කෘතිය තුළ ථෙරවාදී දාර්ශනික චින්තනයන් ඉතා සංක්ෂිප්තව ඉදිරිපත් කොට ඇති අතර, මෙහි “ප්‍රත්‍යක්ෂය” පිළිබඳ ථෙරවාදී අර්ථකතන මනාව විග්‍රහ වී ඇත. එය විඥානය සම්බන්ධ වූ ක්‍රියාවලියක් වන බැවින් මෙම කෘතිය ද අප අධ්‍යයනයේ දී ඉතා වැදගත් වූවකි.

ආචාර්ය. කොල්ලුපිටියේ මහින්ද සංඝරක්ඛිත හිමියන් විසින් පරිවර්තනය කරනු ලැබූ (2007) රුනෙ ඊ. ඒ. ජොහන්සන්ගේ “ගතික මනෝ විද්‍යාව” කෘතියෙහි (60-70 පිටු) දැක්වෙන “විඤ්ඤාණය” නම් වූ පරිච්ඡේදය තුළ ආදී බෞද්ධ ඉගැන්වීම් පදනම් කොටගෙන විඤ්ඤාණයෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් සිදුකොට ඇත. විඤ්ඤාණය පිළිබඳ ආදී බෞද්ධ ඉගැන්වීම් අධ්‍යයනයේ දී මෙම කෘතිය ඉතා වැදගත් විය.

ඒ. කේ. තිලකරත්න මහතාගේ (2001) “චුති පටිසන්ධි විභාගය” කෘතිය තුළ ද විඤ්ඤාණයේ සාංසාරික ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් සිදුකොට ඇත. එහි අන්තර්ගත තොරතුරු ද අපගේ පර්යේෂණයේ දී පාදක කොට ගනිමු.

කරගොඩ උයන්ගොඩ මෙහි මූර්ති හිමියන්ගේ (2001) "මනස පිළිබඳ බෞද්ධ විග්‍රහය" කෘතියෙහි මනස පිළිබඳ ආදි බෞද්ධ හා ථෙරවාදී ඉගැන්වීම් පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත ඉගැන්වීම් රාශියක් ඇතුළත් වී ඇත. විශේෂයෙන් මූලාශ්‍රය පදනම්ව මෙහි අධ්‍යයනයන් සිදුකොට ඇත.

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියන්ගේ (1960) "ථෙරවාදී බෞද්ධ දර්ශනය" කෘතිය තුළ ථෙරවාදී සම්ප්‍රදායානුගත දාර්ශනික චින්තනයන් පුළුල් වශයෙන් විවරණය වී ඇති අතර, මෙහි දහතුන්වන පරිච්ඡේදයෙහි (424-436 පිටු) විස්තර වන්නා වූ "පටිච්චසමුප්පාද" විවරණය තුළ දැක්වෙන විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරීත්වය අපගේ අධ්‍යයනයේ දී ඉතා වැදගත් විය.

අමරදාස රත්නපාල මහතා විසින් රචිත (1964) "අභිධර්මාර්ථ ප්‍රදීපිකා" (පළමු බාණ්ඩය) කෘතියෙහි පළමු පරිච්ඡේදය තුළ (1-87 පිටු) ථෙරවාදී "චිත්ත" සංකල්පය පිළිබඳ ආභිධම්මික විවරණයන් විස්තරාත්මකව දක්වා ඇති බැවින් අපගේ අධ්‍යයනයේ දී මෙම කෘතිය ද පාදක කොට ගනිමු.

අසංග තිලකරත්න මහතා විසින් සංස්කරණය කරන ලද (1995) "අභිධර්ම අධ්‍යයන" කෘතියෙහි අභිධර්මයේ ප්‍රභවය, විකාශය, අන්තර්ගතය හා දර්ශනය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයන් දක්වා ඇති ඇති අතර, මෙහි (230 247 පිටු) දැක්වෙන්නා වූ, වරාගොඩ පේමරතන හිමියන්ගේ "යෝගාවාර අභිධර්මයෙහි ඉගැන්වෙන විඤාන සංකල්පය පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක්" නම් වූ ශාස්ත්‍රීය ලේඛනය, යෝගාවාර සම්ප්‍රදායේ විඤාන විග්‍රහය සංක්ෂිප්තව විවරණය වූව කි.

හේන්පිටගෙදර ඤාණසීහ හිමියන්ගේ (1964) "විඤ්ඤානාසිද්ධිවාදය" කෘතිය ආචාර්ය වසුඛන්දු පාදයන්ගේ විංශතිකාව හා ආචාර්ය ස්ථීරමති පාදයන්ගේ ත්‍රිංශතිකාව ඇතුළත් මූල ග්‍රන්ථයකි. මෙහි යෝගාවාර සම්ප්‍රදාය හැදින්වීම මෙන් ම ඔවුන්ගේ විඤානවාදී ආකල්පයන් පුළුල් වශයෙන් විග්‍රහ වී ඇත. මෙම කෘතිය තුළ විංශතිකා, ත්‍රිංශතිකා කාරිකා මෙන් ම එහි පෙළ ද දක්වා ඇත. එසේ ම ඒ සඳහා වන්නා වූ භාෂ්‍යය ද මෙහි අන්තර්ගතව ඇත.

විඤ්ඤානාසිද්ධිවාදය ඇසුරෙන් හිරිපිටියේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමියන් විසින් රචිත (2003) "බෞද්ධ විඤානවාදය" කෘතිය තුළ යෝගාවාර සම්ප්‍රදායේ විඤාන විග්‍රහයන් පිළිබඳ පුළුල් වූ විවරණයක් දක්වා ඇති අතර, මෙහි දී සමයාන්තර බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළ දැක්වෙන විඤාන සංකල්පය පිළිබඳ අදහස් ද ඇතුළත් කොට ඇත.

හේන්පිටගෙදර ඤාණසීහ හිමියන් විසින් පරිවර්තනය කරන ලද (1999) "අසංග ආචාර්ය පාදයන්ගේ යෝගාවාර භූමිශාස්ත්‍ර" නම් වූ මූල ග්‍රන්ථය ද අපගේ අධ්‍යයනයේ දී පාදක කොට ගනිමු. යෝගාවාරීන්ගේ ප්‍රවෘත්ති විඤානය හා එම විඤානයන්ගේ පහළ වීම, විඤානය හා සම්බන්ධ වූ සිත්, මෙන් ම විඤානය සම්බන්ධ වූ නොයෙකුත් උපමා මෙම කෘතිය තුළ විග්‍රහ වී ඇත.

මහාවාරිය, ගුණපාල ධර්මසිරි මහතා විසින් පරිවර්තනය කරන ලද (2002) "ලංකාවතාර සූත්‍රය" නම් වූ කෘතිය තුළ, මහායාන ආර්ය ලංකාවතාර සූත්‍රයෙහි පරිවර්තනයක් දැකගත හැකිය. මූලාශ්‍රයාගත විඥානවාදි තොරතුරු අධ්‍යයනය සඳහා මූලික වශයෙන් මෙම කෘතිය ඉවහල් වේ.

මහාවාරිය, එස්. ඒ. ජී. විජේසිංහ මහතා සහ සුජය, වැවගෙදර සිලක්ඛන්ධ හිමියන් විසින් රචිත (2008) "බෞද්ධ සංස්කෘත මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය-I, මහායාන සූත්‍ර ධර්ම හා පාලි සූත්‍රාන්ත තුළනයක්" කෘතියෙහි නවවන පරිච්ඡේදය තුළ (311 - 449 පිටු) ලංකාවතාර සූත්‍රය පිළිබඳ පුළුල් වූ විමර්ශනයක් හමු වේ. මෙහි ආර්ය ලංකාවතාර සූත්‍රය මෙන් ම, එහි සිංහල අනුවාදය, විමර්ශනය මෙන් ම භාෂ්‍යය ද ඇතුළත් කොට ඇත. එමෙන් ම යෝගාවාර විඥානවාදි ධර්මතා පිළිබඳව ද මෙම පරිච්ඡේදය තුළ පුළුල් වශයෙන් සාකච්ඡා කොට ඇති අයුරු දැකගත හැකි ය.

මහාවාරිය, එස්. ඒ. ජී. විජේසිංහ මහතා විසින් රචිත (2000) "යෝගාවාර විඥානවාදි මහායාන දර්ශනය" කෘතිය ආර්ය ලංකාවතාර සූත්‍රය පදනම් කොටගෙන රචනා වූවකි. මෙහි ත්‍රිවිධ පරිණාමය, ප්‍රතිත්‍යාසම්ප්‍රපාද විචරණය, බෝධිසත්ව සංකල්පය ආදී යෝගාවාර සම්ප්‍රදායානුගත ඉගැන්වීම් ලංකාවතාර සූත්‍රය පදනම් කොටගෙන විග්‍රහ වී ඇත.

පල්ලේගෙදර සුසීම හිමියන් විසින් රචිත (2011) "මුල් බුදුසමය හා යෝගාවාර විඥානවාදය" කෘතිය ද අපගේ පර්යේෂණයට අදාළ දත්ත ඇතුළත් වූවකි. මෙහි විඤ්ඤාණය පිළිබඳ ආදී බෞද්ධ ඉගැන්වීම්, සමයාන්තර ඉගැන්වීම්, යෝගාවාර විඥාන ක්‍රියාකාරීත්වය ඇතුළු විඥානවාදි ඉගැන්වීම් කිහිපයක් පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක හැඳින්වීමක් අන්තර්ගතව ඇත.

අපගේ පර්යේෂණයට අදාළ සිංහල මාධ්‍යයෙන් ප්‍රකාශිත සාහිත්‍ය ගවේෂණයන්ට අමතරව, ඉංග්‍රීසි මාධ්‍යයෙන් ද පළ වී ඇති ගවේෂණයන් කිහිපයක් වේ. ඒ අතර,

Akira, Hirakawa, (1993) A History of Indian Buddhism from Sakyamuni to early Mahayana, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi.

Chatterjee, (A. K. 1975) The Yogachara Idealism, Motilal Banarsidas, India.

David, J, Kalupahana, (1987) Vijnanaphimatrata Siddhi.

Jayathilaka, K. N. Early Buddhist Theory of knowledge, New Dilhi

Karunadasa, Y, (1989) Buddhist Analysis of matter, Buddhist Research Society, Singapore.

යන සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයන් ද අපගේ පර්යේෂණයට අදාළ තොරතුරු හා දත්ත රැස් කරගැනීම සඳහා පාදක කොට ගනිමු.

පටුන

පිටු

අපේක්ෂකයාගේ ප්‍රකාශය හා උපදේශකවරයාගේ ප්‍රකාශය	II
පිදුම	III
උපකාරානුස්මෘතිය	IV
පටුන	V - V
හැඳින්වීම	VIII - XIV
සංකේත නිරූපණ	XV
සාරාංශය	XVI - XVIII

පළමුවන පරිච්ඡේදය

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පෙරදිග හා අපරදිග දාර්ශනික සංකල්ප පිළිබඳ විමසුම.

01.1. විඤ්ඤාණය පිළිබඳ පෙරදිග ආකල්පය.	01-02
01.2. වෛදික ආකල්පය	02-06
01.3. උපනිෂද් දර්ශනයේ අන්තර්ගත විඥාන සංකල්පය.	07-18
01.4. උපනිෂද් පුනරුත්පත්ති සංකල්පය හා විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරීත්වය.	18-21
01.5. විඥානය පිළිබඳ සාංඛ්‍ය හා යෝග දාර්ශනික සංකල්ප.	21-24
01.6. වෛශේෂික දර්ශනය.	24-25
01.7. බුද්ධකාලීන භාරතීය විඥානවාදී ප්‍රවණතා.	25-27
01.8. ඡට් ඉස්තා දර්ශනය	28-35
01.9. බුද්ධකාලීන ආත්මීය සංකල්ප තුළින් ප්‍රකටවන විඥානවාදී සිද්ධාන්ත.	35-36
01.10. විඥානය පිළිබඳ අපරදිග දාර්ශනික මතවාද.	37-39
01.11. ශ්‍රීක ආත්මවාදී දාර්ශනික වින්තනය	39-44
01.12. නූතන අපරදිග දර්ශනයේ විඥානවාදී මතවාද.	44-46
01.13. සමකාලීන බටහිර විඥානවාදී ගුරුකුල	46-55

දෙවන පරිච්ඡේදය

ආදි බුදුදහමේ දැක්වෙන විඤ්ඤාණය පිළිබඳ ඉගැන්වීම්

02.1. ප්‍රවේශය	55-57
02.2. චිත්ත, මනෝ, විඤ්ඤාණ විග්‍රහය	57-61
02.2.1. ආදි බුදුසමයේ “චිත්ත” පදයෙහි භාවිතය	61-75
02.2.2. ආදි බුදුසමයේ “මනෝ” පදයෙහි භාවිතය	75-82
02.2.3. ආදි බුදුසමයේ “විඤ්ඤාණ” පදයෙහි භාවිතය	82-92
02.3. ප්‍රත්‍යක්‍ෂය සහ විඤ්ඤාණය	93-116
02.4. සංඛාර සහ විඤ්ඤාණය අතර ඇති සබඳතාව	116-124
02.5. විඤ්ඤාණය සහ නාමරූප අතර ඇති සබඳතාව	125-130
02.6. විඤ්ඤාණය හා සංසාර ප්‍රචාර්තිය	131-141

තෙවන පරිච්ඡේදය

විඤ්ඤාණය පිළිබඳ ආදි බෞද්ධ නිකායගත ඉගැන්වීම්

03.01. හැඳින්වීම	142-145
03.02. ථෙරවාදී සම්ප්‍රදාය	145-148
03.03. ථෙරවාද භවංග චිත්ත සංකල්පය	148-163
03.04. ථෙරවාද චූතිචිත්ත විභාගය	164-171
03.05. ථෙරවාද සම්ප්‍රදායානුගත අන්තරාභවික විග්‍රහය	171-176
03.06. ථෙරවාද ප්‍රතිසන්ධිචිත්ත විග්‍රහය	176-177
03.07. ථෙරවාද ආභිධම්මික චිත්ත විග්‍රහය	178-184
03.08. ථෙරවාද ආභිධම්මික ධර්ම විග්‍රහය	184-185
03.09. ථෙරවාද ආභිධම්මික චිත්ත විභාගය	186-188
03.10. ථෙරවාද ආභිධම්මික චිත්ත වර්ගීකරණය	188-201
03.11. ථෙරවාද ආභිධම්මික චිත්තවිචි සංකල්පය	201-207

03.12.විද්‍යාන පිළිබඳ සර්වාස්තිවාදී විග්‍රහය 207-213

සිව්වැනි පරිච්ඡේදය

යෝගාවාර විද්‍යානවාදී “ආලය විද්‍යාන” සංකල්පය හා එහි භාවිතය

04.01. යෝගාවාර සම්ප්‍රදාය- හැඳින්වීම 214-216

04.02. යෝගාවාර සම්ප්‍රදායෙහි ආරම්භය හා විකාශය 216-219

04.03. යෝගාවාර විද්‍යානවාදය සඳහා බලපෑ මූලධර්ම 219

04.03.01. ආදි බෞද්ධ මූලධර්ම 220-225

04.03.02. ස්ථවිරවාද සම්ප්‍රදායානුගත මූලධර්ම 225-227

04.03.03. පුද්ගලවාද සම්ප්‍රදායානුගත මූලධර්ම 227-228

04.03.04. සර්වාස්තිවාද සම්ප්‍රදායානුගත මූලධර්ම 228-230

04.03.05. සෞත්‍රාන්තික සම්ප්‍රදායානුගත මූලධර්ම 230-231

04.03.06. මධ්‍යමක සම්ප්‍රදායානුගත මූලධර්ම 231-2332

04.04. යෝගාවාර විද්‍යානවාදය සංකල්පය 232-249

04.05. විද්‍යානෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ යෝගාවාර ආකල්පය 249-255

04.06. ආලය විද්‍යාන 255-258

04.07. ආලය විද්‍යානෙහි මූලධර්ම 258-261

04.08. ආලය විද්‍යානයේ ක්‍රියාකාරිත්වය 261-262

04.09. ආලය විද්‍යානයේ තැන්පත් බිජ 262-265

04.10. ආලය විද්‍යානය මෙහෙයවන වාසනා 266

04.11. හේතු පරිණාමය, ඵල පරිණාමය සහ ආලය විද්‍යානය 267-268

04.12. ආලය විද්‍යානය තුළ අන්තර්ගත වෛතසික ධර්මයෝ 269-271

04.13. ආලය විද්‍යානයේ ආලම්භනය හා අරමුණු ගැනීම 271-273

04.14. ආලය විද්‍යානය හා භවගාමිත්වය 273-275

04.15. ආලය විද්‍යානයේ නිරෝධය 275-277

04.16. ආලය විඥානය පිළිබඳ සමයාන්තර ආකල්පය	277-278
04.17. ආලය විඥානය සහ මනන විඥානය	278-280
04.18. ආලය විඥානය සහ ප්‍රවෘත්ති විඥානය	281-286
05 වන පරිච්ඡේදය	
ආදි බෞද්ධ චින්තනයේ විඤ්ඤාණ සංකල්පය, නිකායාන්තර මතවාද හා යෝගාවාරීන්ගේ ආලය විඥානය අතර සම-විෂමතා විමර්ශනය	
05.01. බාහිර විෂය ප්‍රත්‍යක්ෂයෙහිලා, ආදි බුදුසමයෙහි දැක්වෙන විඤ්ඤාණයෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය හා ආලය විඤ්ඤාණයෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය	287-294
05.02. ආදි බෞද්ධ විඤ්ඤාණ සංකල්පය සඳහා බලපෑ මූලධර්ම හා යෝගාවාර ආලය විඥානයෙහි මූලධර්ම	294-307
05.03. සාංසාරික පැවැත්ම පිළිබඳ ආදි බෞද්ධ විචරණ සහ යෝගාවාර ආලය විඥානයෙහි භවගාමීත්වය	307-313
05.04. ආදි බුදුසමයේ දැක්වෙන විඤ්ඤාණ නිරෝධය හා ආලය විඥානයෙහි නිරෝධය	313-316
05.05. ථේරවාද භවාංග චිත්තය හා යෝගාවාර ආලය විඥානය	316-327
නිගමනය	328-329
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	330-336